

Sygn. akt I CK 316/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Tadeusz Żyznowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwo Handlu Zagranicznego "B.(...)" S.A. w W.
przeciwko M. B.

o ochronę dóbr osobistych i zaniechanie czynów nieuczciwej konkurencji,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 21 stycznia 2005 r.,
kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 18 listopada 2003 r.,
sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego jej rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu za instancję kasacyjną.

Uzasadnienie

Oddalając – zaskarżonym wyrokiem apelację powodowej Spółki „B.(...)” S.A. Sąd Apelacyjny przytoczył ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji z których wynika, że pozwana Spółka „G.(...)” w latach 1992-1994 eksportowała do Federacji Rosyjskiej polską żywność w zamian za dostarczany gaz a od 1995 r. ta wymiana

barterowa została zastąpiona rozliczeniami pieniężnymi. System ten wymagał gromadzenia i posiadania przez polskiego kontrahenta znacznych środków finansowych na zabezpieczenie płatności. W grudniu 1997 r. zarząd pozwanej Spółki „G.(...)” podjął decyzję o konieczności zawiadomienia polskiego rządu powstałą sytuacją i upoważnił pozwanego M. B. do wystosowania pisma do prezesa Rady Ministrów RP. Treść pism „T...” i „G...” zaakceptował cały zarząd Spółki. Zostały one sporządzone na firmowym papierze i opatrzone własnoręcznym podpisem prezesa Zarządu pozwanego M. B. Zamieszczenie na jednym z tych pism telefonu prywatnego pozwanego M. B. było wynikiem doręczenia tego pisma bez pośrednictwa poczty. W tym czasie pozwany M. B. – prezes zarządu Spółki „G.(...)” był upoważniony do jednoosobowej reprezentacji tej Spółki.

W ocenie Sądów obu instancji przypisanie odpowiedzialności pozwanemu M. B. za naruszenie dobra osobistego strony powodowej wymagałoby ustalenia, że pozwany dopuścił się tego naruszenia jako osoba fizyczna i odwołały się do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 26 grudnia 1984 r. II CR 442/84 – LEX 8658 w myśl którego działanie osób fizycznych wchodzących w skład organów osoby prawnej uważa się za działanie tej osoby prawnej. Cywilnoprawne skutki naruszenia cudzego dobra osobistego przez osoby występujące w charakterze organu osoby prawnej obciążają przeto nie te osoby, lecz reprezentowaną przez nie osobę prawną.

Kasację wniosła strona powodowa.

Z powołaniem się na obie podstawy kasacji przewidziane w art. 393¹ skarżąca zarzuciła naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów, w tym dowodu z zeznań św. J. W. i ustalenie, że pozwany działał w imieniu Spółki „G.(...)” oraz naruszenie art. 24 § 1 k.c. poprzez ustalenie, że pozwany nie ponosi odpowiedzialności za naruszenie dobra osobistego powoda.

Skarżąca wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego jej rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu za instancją kasacyjną.

W złożonej odpowiedzi na kasację pozwany M. B. wnosił o jej oddalenie z zasądzeniem kosztów procesu za instancją kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Postanowienie zarzutu naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie obliguje Sąd Najwyższy do dokonania ponownej oceny wiarygodności i mocy dowodów, lecz jedynie do sprawdzenia czy wyznaczone w tym

przepisie granice swobody sędziowskiego osądu nie zostały przekroczone w zaskarżonym wyroku (orz. Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 1998 r., I PKN 123/98 – OSNAPiUS 1999, nr 10, poz. 344). Wskazany w kasacji art. 233 § 1 k.p.c. stanowi, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Wymieniony przepis zawiera po pierwsze, jednoznaczny i nie doznający wyjątku nakaz, aby ocena wyrażona w aspekcie wiarygodności dokonana była na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, po drugie nakazuje uwzględnienie wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, po trzecie wymaga skonkretyzowania okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności, po czwarte zaś wymaga przytoczenia jednoznacznego kryterium oraz merytorycznych i rzeczowych argumentów mających w sposób przekonujący potwierdzić trafność dokonanej oceny w przedmiocie uznania zeznań za wiarygodne bądź ich zdyskwalifikowanie. Ustawa wyłączając i eliminując ogólnikowość, schematyzm i automatyzm nakłada na sąd orzekający obowiązki, którym nie sprostał Sąd pierwszej instancji a stwierdzone i wytknięte w apelacji wadliwości oraz zarzuty zostały przez Sąd drugiej instancji pominięte bądź wprost aprobowane.

Pozwany w wyjaśnieniach złożonych w trybie art. 212 k.p.c. wskazał na samodzielne sformułowanie niektórych fragmentów kwestionowanych pism i podstawę w postaci ustalonych faktów do wyrażenia takiej oceny.

Pomijając w całości te wyjaśnienia Sąd Okręgowy ograniczył się do stwierdzenia, że „... nie stanowią dowodu w sprawie i nie podlegają ocenie Sądu w takim zakresie”. Pomijając znaczenie przepisu art. 212 k.p.c. dla ustalenia okoliczności bezspornych, wyjaśnienia istoty sporu, dla ustalenia podstawy faktycznej sporu bez przeprowadzenia – o ile to tylko możliwe - postępowania dowodowego i rolę sprawnego kierownictwa na rozprawie dla zapewnienia rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 45 Konstytucji i ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze.... Dz. U. Nr 179, poz. 1843) należy wskazać na racjonalność rozwiązań ustawowych nie zawsze znajdujących realizację w praktyce sądowej. O ile art. 212 k.p.c. pozwala ustalić już na wstępie, jakie z okoliczności sprawy są między stronami sporne i dążyć do ich wyjaśnienia to art. 3 k.p.c. nabiera w świetle powyżej powołanych przepisów - szczególnego znaczenia dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Ostatnio wymieniony przepis - wzorem wielu ustawodawstw normuje zakaz kłamstwa procesowego i nakaz kompletności - w całości pominiętych – wyjaśnień złożonych przez stronę. Obowiązek mówienia prawdy jest w

sferze prawa procesowego przejawem ogólnej reguły *fraus omnia corrumpit*. Jest wyrazem podkreślenia przez ustawodawcę postulatu lojalności i zakazu nadużywania praw procesowych. Wskazane przepisy pozwalają na żądanie przedstawienia przez stronę stanu faktycznego w pełnym zakresie a nie tylko okoliczności dla tej strony korzystnych. Wyjaśnienie stron jest wstępem albo surogatem do dowodu z przesłuchania stron jeszcze bez formalnych wymogów przewidzianych w art. 299 - 304 k.p.c. Ubocznie można zauważyć, że zarówno art. 233 § 1, jak i 382 k.p.c. nakazują uwzględniać cały zebrany materiał. Sąd Okręgowy pomijając w całości te wyjaśnienia jako bezużyteczne nie wskazał celu dokonania tej czynności, a Sąd Apelacyjny odpierając zarzuty o stwierdzonych wadliwościach w toku dotychczasowego postępowania stwierdził, że trudno się spodziewać aby zeznania pozwanego były dla niego samego niekorzystne - w całości aprobował stanowisko Sądu Okręgowego. Pominęły także Sądy obu instancji stanowisko pozwanego M. B. zawarte w uzasadnieniu zażalenia z dnia 30 kwietnia 1998 r. Postępowanie apelacyjne ukierunkowane jest w pierwszej kolejności na wyeliminowanie tych wadliwości, które wynikają z błędów w postaci powierzchowności bądź pobieżności w ustalaniu podstawy faktycznej pierwszoinstancyjnego rozstrzygnięcia sądowego. Podstawę ustaleń faktycznych w Sądzie drugiej instancji stanowią:

- materiał zebrany w toku postępowania w pierwszej instancji,
- (ewentualnie) materiał zebrany przez Sąd drugiej instancji z zachowaniem reguł z art. 381 i 368 § 1 pkt 4 k.p.c.,
- faktów powszechnie znanych (art. 213 § 1, art. 228 k.p.c.), faktów znanych sądowi z urzędu (art. 228 § 1 k.p.c.), faktów przyznanych (art. 229 k.p.c.), faktów niezaprzeczonych (art. 230 k.p.c.) i domniemań prawnych (art. 234 k.p.c.).

Ocena zaś czy ustalone fakty mają dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie dokonywana jest w aspekcie zastosowania bądź wykluczenia przepisów prawa materialnego. W tym znaczeniu to przepisy prawa materialnego wyznaczają zakres koniecznych ustaleń faktycznych.

Przypisywanie skutków działalności osoby fizycznej osobie prawnej jest uzasadnione wówczas, gdy ta osoba występuje jako niosąca wolę bądź wiedzę danej osoby prawnej ze wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami a nie zamieszczała własne pochodzące od niej treści. Wówczas nie może się uwolnić od odpowiedzialności za skutki swego działania.

W odniesieniu do zarzutów i wywodów kasacji mających wypełniać podstawę z art. 393¹ pkt 1 k.p.c. skład orzekający Sądu Najwyższego przychylił się do aprobowanego w piśmiennictwie poglądu wyrażonego w wyroku z dnia 11 października 1983 r. (OSP 1985, nr 1, poz. 3) i w poprzedzającym go wyroku z dnia 6 grudnia 1972 r. (OSNC 1973, nr 6, poz. 115), gwarantującego pokrzywdzonemu uzyskanie niezbędnych środków ochrony dóbr osobistych, nawet w braku udokumentowania treści wystąpienia organu osoby prawnej, na które powołuje się pozwany. Przerzucanie na pokrzywdzonego wykazywania osób, które występowały w sposób wyraźny lub dorozumiany jako organ i czy ze względu na psychofizyczne właściwości nie wykroczyły poza granice kompetencji wynikających z ustawy, bądź z przepisów o ustroju danej osoby prawnej czyniłoby iluzoryczną odpowiedzialność za podejmowane działania i ich skutki.

Z powyższego wynika, że kasacja podlega uwzględnieniu a zaskarżony wyrok uchyleniu z przekazaniem sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania (art. 393¹³ k.p.c.).